

Franjo Škiljan (1937. – 2019.) pokazao je kako treba voljeti Crikvenicu

Đurđica Ivančić Dusper

Posljednjih desetak ili nešto više godina učinjeno je za očuvanje crikveničke kulturne i prirodne baštine, zaslugom ustanova i udruga kojima je to dio djelokruga rada, više nego za brojnih prethodnih generacija. Konzervirane su i očuvane od daljnjeg propadanja zidine kasnoantičke i srednjovjekovne utvrde Badanj; obnovljena južna kapela župne crkve sv. Šimuna i sv. Jude Tadeja u središtu Kotora gdje su izvedeni i arheološki radovi; zaustavljeno je daljnje propadanje ostataka nekadašnje, za ono doba velike zavjetne crkve sv. Trojice na kotorskoj visoravni u zaleđu mjesta; sačuvane od daljnjeg rušenja zidine crkvice sv. Duha na Podbadnju (Duševo) i uređen njen okoliš; otkrivena i stručno obrađena lokacija rimske keramičke radionice te pronađen poseban tip amfore s ravnim dnom, tzv. crikvenička amfora koja se ovdje proizvodila; obnovljene mnoge staza po kotorskom brijegu i gromače građene tehnikom suhozida; osposobljene za stanovanje tri ruševne kuće na Kotoru te obnovljena i ponovo privedena namjeni Ljubavna cestica. Sve bi to bilo nedovoljno reći, a ne istaknuti da je u tome velike zasluge imao strastveni volonter, istraživač-amater i čuvar crikveničke prošlosti, a posebno naselja Kotor, nedavno preminuli Franjo Škiljan. I sam je odradio i pokrenuo mnoge od spomenutih kao i druge slične akcije.

Stoga ovome skromnom čovjeku, o čijem je predanom rado malo zabilježeno posvećujemo sljedećih par redaka. Povod ovome članku je njegova smrt u listopadu 2019. godine.

Franjo Škiljan rođen je u Crikvenici 1937. godine, kao potomak obitelji autohtonih Kotoraca, čiji su roditelji među posljednjima iselili iz naselja Kotor. Cijeli je život proveo u Crikvenici kao vrsni majstor limar i vodoinstalater. Od najranije mladosti volio je od svojih starijih slušati o nekadašnjem životu u tom najstarijem crikveničkom naselju uz malo škrte zemlje i puno kamena

gdje se voda na kapi trošila. S vremenom postao je njegov najbolji poznavatelj. Locirao je položaj nekoliko kotorskih crkava, od nekadašnjih sedam. Odlaskom u mirovinu krajem osamdesetih godina prošloga stoljeća zdušno se okreće obnovi djelomično urušene i neprohodne Ljubavne cestice. U ono vrijeme rijetki šetači znali su ga viđati samoga na stazi s velikim škarama i krampom. S vremenom sastavlja ekipu volontera koja mu pomaže, a 1999. godine potiče tek osnovano Društvo Crikveničana da se masovno uključi u obnovu ove šetne staze u njoj punoj dužini. Radovi su uspješno završeni nakon pet godina dobrovoljnog rada članova Društva Crikveničana i ostalih građana. Zbog toga su mu 2010. godine, prigodom svečanog otvaranja obnovljene Ljubavne cestice Grad Crikvenica, Društvo Crikveničana i Turistička zajednica ukazali posebnu pažnju i odali javno priznanje.

Franjo Škiljan 2000. na Stolniču. Snimila Đurđica Ivančić Dusper

Franjo Škiljan snimljen 20. siječnja 2007.
prigodom obnove puta od Duge do Kalaške.
Snimila Đurđica Ivančić Dusper

Međutim, djelokrug aktivnosti Franje Škiljana bio je mnogo veći. Otkrio je i ukazao na arheološki zanimljiv lokalitet Godač, na kojem je, sljedeći njegov trag, arheolog Ranko Starac pronašao najstariji znak života na Kotoru koji seže u doba prapovijesti. Pored toga, Franjo Škiljan pred povećalo javnosti stavlja davno zaboravljeni Guljanov dolac s prastarim hrastovima, starosti od 450 i 350 godina, koje je nakon toga Društvo Crikveničana uspjelo zaštititi kao spomenike prirodne baštine – jedine s te liste na širem vinodolskom području. Ponovo javnosti otkriva zaboravljene, obrambene zidove i puškar-nice iz Prvog svjetskog rata, za vrijeme Austro-Ugarske monarhije, izgrađene u tehnici suhozida uz cesticu koja vodi od Griškoga mosta prema naselju Kotor. Ukazao je na još jedan ostatak i iz vremena Prvog svjetskog rata, na Austro-Ugarsku utvrdu čiji su zidovi još uvijek vidljivi na brdu nasuprot Bad-

nja, a koja još čeka da se uredi pristup do nje. Riječ Franje Škiljana čula se i tijekom arheoloških radova na lokalitetu nekadašnje rimske keramičke radionice. Njegovo iskustvo i poznavanje lokalnog terena bilo je cijenjeno i pripomoglo je arheolozima.

Zadnje što je sa svojom ekipom napravio bila je izgradnja staze-poveznice između Ljubavne cestice, Griškog mosta i Kotorske ceste, koju je sam planirao. Franjo je godinama bio vodič nekolicini Crikveničana i Crikveničanki, koji su ga slijedili u obilasku crikveničkog zaleđa i koji danas novim generacijama prenose sve što su naučili od Franje Škiljana. Malo tko je prije znao za Stolnič, za kotorsku lokvu, za nekadašnje kotorske pašnjake i umejke Dunoć i Katlovo na istočnoj te Kalašku i izumrlo selo Poljica na zapadnoj strani Crikvenice. Da bi se šetači lakše snašli na tom prostoru, od Poljica do Zoričića u Gornjem kraju, Franjo je svojedobno izradio nekoliko desetaka limenih pločica-putokaza od kojih mnogi i danas služe svrsi. Svojim je znanjem i savješću sudjelovao u izradi mape puteva, cesta i staza na području kotorskog brijega i dijela Vinodola, koja je danas od velike koristi izletnicima, šetačima i planinarima, a objavljena je u knjižici-vodiču *Putevima naših starih*. Na temelju svega toga što je Franjo Škiljan znao i prenio svojim sljedbenicima nastala je i spomenuta knjižica, da se ti putevi više nikada ne zaborave.

Franjo Škiljan zauvijek je otišao ali se njegovom tragom, hvala Bogu, korak po korak i dalje nešto kreće, dosta toga obnavlja, uređuje i pomalo na Kotor vraća neki novi život.